TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Indonesia: Từ góc nhìn phật pháp phân tích sự biến động của IHSG 2026

ISSN: 2734-9195 10:59 15/05/2026

Theo triết lý đạo Phật, của cải vật chất có được nhờ đầu cơ chỉ vì lòng tham, do tính không ổn định và sự căng thẳng tinh thần phát sinh, thường mang mầm mống của khổ đau trong tương lai.

Việt dịch: **Thích Vân Phong**
Nguồn: **https://yba.or.id**

Đầu năm 2026, mở đầu những diễn biến phức tạp đối với thị trường chứng khoán Indonesia, được đánh dấu bằng những biến động mạnh trong Chỉ số giá Cổ phiếu Tổng hợp (Indeks Harga Saham Gabungan – IHSG), đạt đỉnh vào cuối tháng 1 và đầu tháng 2 vừa qua.

Từ góc độ kinh tế vĩ mô, tình trạng này phản ánh sự điều chỉnh lại dòng vốn toàn cầu trong năm 2026 đang diễn ra mạnh mẽ với xu hướng dịch chuyển từ các thị trường phát triển sang các thị trường mới nổi, đồng thời ưu tiên các tiêu chuẩn bền vững (ESG) và công nghệ cao, cụ thể là sự chuyển dịch từ vai trò lãnh đạo tập trung vào Mỹ sang một cấu trúc thị trường đa cực và đa dạng hơn.

Tuy nhiên, đối với các nhà đầu tư trong nước, sự sụt giảm mạnh của Chỉ số IHSG trong một thời gian ngắn đã gây ra sự hoang mang lan rộng và sự bất ổn sâu sắc.

Hiện tượng này không chỉ đòi hỏi phân tích kỹ thuật và cơ bản nghiêm ngặt, lại còn mang đến cơ hội suy ngẫm sâu sắc hơn thông qua góc nhìn phật pháp. Bằng cách hiểu sự suy thoái thị trường như là một biểu hiện của các quy luật tự nhiên và biểu hiện của tâm lý con người, những người tham gia thị trường có thể phát triển khả năng phục hồi vượt xa những con số hiển thị trên màn hình sàn giao dịch chứng khoán.

Ảnh tác giả cung cấp

1. Đầu năm 2026, trình tự thời gian và các yếu tố cấu trúc dẫn đến sự sụt giảm của Chỉ số IHSG

Cuộc khủng hoảng thị trường chứng khoán Indonesia vào đầu năm 2026, bị kích hoạt bởi một loạt các sự kiện liên kết với nhau, bao gồm cả các yếu tố bên ngoài toàn cầu và những thiếu sót về cấu trúc quốc nội. Áp lực này lên đến đỉnh điểm vào ngày 28 tháng 1 năm 2026, khi Chỉ số IHSG giảm mạnh 8% xuống còn 8.261,79 điểm, buộc các cơ quan quản lý sàn giao dịch chứng khoán phải tạm ngừng giao dịch.

Indikator Pasar (Jan–Feb 2026)	Nilai / Kondisi	Dampak Terhadap IHSG
Penurunan Intraday Terbesar	-8.00% (28 Jan 2026)	Trading halt dan kepanikan massal.
Status MSCI	Pembekuan sementara (*Interim Treatment*)	Penurunan kepercayaan investor asing.
Nilai Tukar Rupiah	Mendekati Rp 17.000 / US$	Tekanan pada sektor perbankan dan impor.
Suku Bunga The Fed	3,5% – 3,75% (*Higher for Longer*)	Capital outflow dari pasar berkembang.
Kepemimpinan OJK	Pengunduran diri Ketua (Vakum)	Ketidakpastian regulasi dan pengawasan.

Ảnh tác giả cung cấp

2. Thông báo của MSCI và cuộc khủng hoảng minh bạch

Nguyên nhân chính dẫn đến đợt bán tháo quy mô lớn này là do Morgan Stanley Capital International (MSCI), một công ty tài chính hàng đầu của Mỹ, có trụ sở tại New York, nổi tiếng toàn cầu về việc cung cấp các chỉ số chứng khoán, phân tích danh mục đầu tư đa tài sản, tuyên bố tạm ngừng xử lý Chỉ số chứng khoán Indonesia (IDX Composite). MSCI đã chỉ ra những vấn đề nghiêm trọng liên quan đến tính minh bạch trong cơ cấu vốn chủ sở hữu và dữ liệu cổ phiếu lưu hành tự do của Indonesia, họ cho biết rằng những con số này không đáp ứng các tiêu chuẩn toàn cầu.

Mặc dù sàn giao dịch **chứng khoán Indonesia** (Bursa Efek Indonesia (BEI) đã nỗ lực tăng cường tính minh bạch bằng cách công bố dữ liệu về cổ phiếu lưu hành tự do trên trang web chính thức của họ, nhiều nhà đầu tư toàn cầu vẫn hoài nghi về việc phân loại cổ đông của Trung tâm Lưu ký Chứng khoán Indonesia, (Kustodian Sentral Efek Indonesia - KSEI), họ coi là chưa đủ tin cậy.

Những lo ngại này xuất phát từ khả năng giao dịch phối hợp, có thể làm gián đoạn quá trình hình thành giá cả công bằng trên thị trường. Do đó, MSCI đã thực hiện chính sách tạm thời cấm bổ sung cổ phiếu mới của Indonesia vào các chỉ số MSCI Global Standard Indexes, bộ chỉ số quốc tế quan trọng, bao gồm các cổ phiếu vốn hóa lớn và trung bình (Large & Mid Cap) đại diện cho các thị trường phát triển và mới nổi và tạm thời dừng mọi hoạt động tăng tỷ trọng của cổ phiếu Indonesia hiện có. Do các thị trường cận biên thường được coi là rủi ro hơn và kém hấp dẫn hơn đối với các nhà đầu tư tổ chức quốc tế, nên nguy cơ Indonesia bị phân loại lại từ thị trường mới nổi thành thị trường cận biên càng làm trầm trọng thêm tâm lý thị trường.

Ảnh tác giả cung cấp

3. Sự bất ổn về quy định và áp lực Kinh tế vĩ mô

Bên cạnh các Chỉ số MSCI, thị trường Indonesia phải đối mặt với sự bất ổn liên quan đến vai trò lãnh đạo của Cơ quan Giám sát Tài chính Indonesia (Otoritas Jasa Keuangan - OJK).

Việc chính trị gia và nhà ngoại giao người Indonesia, ông Mahendra Siregar từ chức Chủ tịch Hội đồng Ủy viên Cơ quan Dịch vụ Tài chính Indonesia (OJK) là một sự kiện chấn động trong ngành tài chính nước này, diễn ra vào ngày 30 tháng 1 năm 2026, tạo ra khoảng trống lãnh đạo và khiến thị trường rơi vào tình trạng "*Hãy chờ xem sao*".

Bộ trưởng Tài chính Indonesia, Purbaya Yudhi Sadewa nêu ra phản ứng tiêu cực của thị trường chủ yếu là do kỳ vọng của các nhà đầu từ vào một nhà lãnh đạo mới có khả năng khôi phuc niềm tin vào ngành dịch vụ tài chính.

Mặt khác, áp lực bên ngoài từ chính sách tiền tệ của Ngân hàng Dự trữ Liên bang Hoa Kỳ (Federal Reserve AS - FED), cụ thể là việc duy trì lãi suất cao trong thời gian dài hơn, đã gây ra hiện tượng dòng vốn chảy ra ngoài.

Tính đến tháng 5 năm 2026, đồng Rupiah Indonesia (IDR) đã trải qua đợt mất giá nghiêm trọng, liên tục phá vỡ các mốc tâm lý quan trọng và giao dịch trên mức 17.000 IDR đổi 1 đô la Mỹ (USD), thậm chí có thời điểm chạm đáy lịch sử sát mức 17.500-17.600 IDR/USD. Đây là mức yếu nhất của đồng tiền này kể từ cuộc khủng hoảng tài chính châu Á năm 1998.

Theo góc nhìn đạo Phật, tất cả các hiện tượng có điều kiện - bao gồm cả thị trường chứng khoán - đều tuân theo Tam pháp ấn (ba dấu ấn của chính pháp) là tiêu chuẩn cốt lõi trong Phật giáo dùng để xác định tính chính thống của giáo lý, đảm bảo hướng tới sự giải thoát: Vô thường (Ketidakkekalan), Khổ (Ketidakpuasan atau Penderitaan), Vô ngã (Tanpa Diri yang Kekal). Sự sụt giảm của Chỉ số IHSG vào năm 2026 là một minh chứng rõ ràng về nguyên tắc vận hành trong lĩnh vực kinh tế.

Ảnh tác giả cung cấp

4. Vô thường: Động lực của Vô thường trong Biểu đồ Chỉ số

Học thuyết Vô thường (Ketidakkekalan) trong Phật giáo khẳng định mọi sự vật, hiện tượng (các pháp) do duyên khởi - tức phát sinh từ nguyên nhân và điều kiện - đều không tồn tại vĩnh viễn, mà luôn biến đổi, sinh diệt không ngừng. Ban đầu, Chỉ số giá Cổ phiếu Tổng hợp (Indeks Harga Saham Gabungan – IHSG) dự báo sẽ vượt mốc 10.000 vào đầu năm 2026, nhưng đã giảm mạnh xuống dưới 8.000 điểm chỉ trong vài ngày. Sự thay đổi nhanh chóng này nhắc nhở chúng ta rằng biểu đồ báo giá chỉ là sự thể hiện của dòng chảy thay đổi liên tục.

Nỗi đau đớn về tinh thần mà các nhà đầu tư trải qua trong thời kỳ suy thoái kinh tế thường không bắt nguồn từ sự thay đổi giá cả, đúng hơn là bằng cách kháng cự lại sự thay đổi này. Các nhà đầu tư bị ám ảnh bởi ý tưởng rằng thị trường chắc chắn phải tăng, sẽ bị sốc khi quy luật vô thường thể hiện rõ qua một đợt điều chỉnh mạnh.

Trong bối cảnh này, biến động thị trường không phải là hiện tượng bất thường, là đặc điểm cơ bản của thị trường.

5. Khổ: Khoảng cách giữa kỳ vọng và thực tế

Nguyên nhân của Khổ (Ketidakpuasan atau Penderitaan) là do tham dục, chấp trước vào những thứ vô thường, mọi thứ sẽ luôn thay đổi.

Những nỗi khổ niềm đau, sự lo lắng và hoảng loạn mà các nhà đầu tư trải qua khi Chỉ số IHSG lao dốc là một biểu hiện của sự đau khổ.

Điều này bắt nguồn từ Tham ái (Keinginan) hay sự khát khao lợi nhuận quá mức. Sự bất mãn này không chỉ nảy sinh khi thị trường sụt giảm; ngay cả khi thị trường đang tăng vọt, mọi người thường sợ mất đà tăng trưởng hoặc trở nên tham lam quá mức, cuối cùng điều này cũng dẫn đến bất mãn.

Việc chốt lời cổ phiếu năng lượng, thị trường đảo chiều giảm như PT Bumi Resources Tbk (mã chứng khoán: BUMI), một trong những công ty khai thác mỏ (đặc biệt là than) và năng lượng lớn nhất Indonesia trước khi thị trường sụp đổ, điều đó cho thấy việc theo đuổi sự thỏa mãn vật chất thường gây ra sự bất ổn hệ thống.

Theo triết lý đạo Phật, của cải vật chất có được nhờ đầu cơ chỉ vì lòng tham, do tính không ổn định và sự căng thẳng tinh thần phát sinh, thường mang mầm mống của khổ đau trong tương lai.

Ảnh tác giả cung cấp

6. Vô ngã: Tính chất không thực tế của giá trị thị trường

Khái niệm Vô ngã (Tanpa Diri yang Kekal) là quan điểm cho rằng không có bất kỳ hiện tượng, sự vật hay "*cái tôi*" (diri) nào tồn tại độc lập, trường tồn hoặc bất biến. Chỉ số HSG không phải là một "*thực thể*" (benda) cố định; đây chỉ là con số tổng quát được rút ra từ sự tương tác của hàng nghìn biến số: Việc ra quyết định phụ thuộc vào tâm lý nhà đầu tư, các chính sách của Chính phủ, dữ liệu lạm phát và tình hình địa chính trị giữa Mỹ và Iran. Những lo ngại của Công ty tài chính hàng đầu của Mỹ (Morgan Stanley Capital International - MSCI) về tính minh bạch của cơ cấu sở hữu thực chất là sự thừa nhận lâu dài hướng đến nguyên tắc Vô ngã (Tanpa Diri yang Kekal) là trí tuệ thấu suốt sự thật để giải thoát con người khỏi sự trói buộc của bản ngã và đạt đến an lạc.

Khi cơ cấu sở hữu cổ phần trở nên không rõ ràng hoặc "*không*" (kosong) minh bạch, giá trị hiển thị trên sàn giao dịch chứng khoán trở thành một ảo ảnh mong manh.

Nếu thiếu nền tảng thông tin vững chắc, giá cổ phiếu chỉ là một nhận định thiếu nội dung thực chất. Nhận thức rõ được Vô ngã (Tanpa Diri yang Kekal) giúp các nhà đầu tư tránh xem biến động thị trường như những bất bình cá nhân, bởi vì thua lỗ tài chính không định nghĩa danh tính của một cá nhân.

7. Nguồn gốc tâm lý của biến động thị trường: Ba loại phiền não (Akusala-mula)

Sự sụt giảm của Chỉ số IHSG năm 2026 có liên quan mật thiết đến các yếu tố tâm lý tập thể của những người tham gia thị trường. Phật pháp chỉ ra 3 loại phiền não (Akusala-mula) hay 3 độc tố (Tam độc) gồm Tham (Keserakahan), Sân (Kebencian/Aversi), Si (Delusi) là gốc rễ của mọi phiền não, đau khổ và sự luân hồi sinh tử trong giáo lý đạo Phật. Chúng thiêu đốt tâm hồn, cản trở trí tuệ, và khiến con người chìm đắm trong các hành vi tiêu cực.

Tham lam: Nhiên liệu cho các bong bóng đầu cơ

Lòng tham lam trên thị trường vốn biểu hiện dưới dạng cuồng nhiệt và việc theo đuổi lợi nhuận phi thực tế. Sự lạc quan thái quá xung quanh việc Chỉ số IHSG đạt mốc 10.000 trước khi cuộc khủng hoảng bùng phát vào tháng 1 năm 2026 đã thúc đẩy hành vi đầu tư bỏ qua việc quản lý rủi ro. Lòng tham lam quá mức này đã khiến nhiều nhà đầu tư bị cuốn hút bởi sự tăng giá nhanh chóng của cổ phiếu và thay vào đó đầu tư vào các cổ phiếu có cấu trúc vốn hoá thị trường tự

do đáng ngờ.

Bản chất của tham lam quá mức là "*bám víu và không chịu buông tay*" (melekat dan tidak ingin melepaskan). Khi thị trường bắt đầu có dấu hiệu bão hoà, lòng tham lam quá mức khiến các nhà đầu tư ngần ngại đa dạng hoá danh mục đầu tư hoặc đảm bảo lợi nhuận, họ hy vọng giá sẽ tiếp tục tăng. Sự sụt giảm mạnh của các cổ phiếu như Hệ thống quản lý quy tắc nghiệp vụ (Business Rules Management Systems - BRMS) Indonesia và Energi Mega Persada Tbk (mã chứng khoán: ENRG.JK), một công ty thượng nguồn dầu khí lâu đời có trụ sở tại Indonesia sau những đợt tăng giá đáng kể là một ví dụ điển hình cho thấy cách tham lam (Keserakahan) tạo ra sự mất cân bằng thị trường, điều mà cuối cùng phải được chính thị trường tự điều chỉnh.

Sân hận (Kebencian/Aversi): Hoảng loạn (Panik), Chán ghét (Aversi) và giao dịch Trả thù Như thế đó (Revenge Trading Begitu). Lòng tham quá mức nhanh chóng trở thành sân hận. Trong giới đầu tư, sự chán ghét biểu hiện dưới dạng hoảng loạn, Nỗi sợ hãi tột độ và sự sân hận là hai trạng thái cảm xúc cực kỳ độc hại và thường xuyên xuất hiện khi thị trường tài chính (chứng khoán, tiền điện tử) sụp đổ. Áp lực bán tháo ồ ạt xảy ra vào đầu tháng 2 năm 2026 là biểu hiện tập thể của tâm lý sợ thua lỗ.

Các nhà đầu tư bị thúc đẩy bởi Sân hận (Kebencian/Aversi) thường đưa ra các quyết định thụ động (để mặc cho hoàn cảnh quyết định) thay vì có chủ đích (chủ động lựa chọn). Họ có thể tham gia vào "*Giao dịch trả thù*" (Revenge Trading) tức là chấp nhận rủi ro lớn hơn để bù đắp thua lỗ và tìm cách trả đũa thương mại, điều này thường dẫn đến sự phá sản tài chính nghiêm trọng hơn (thường dẫn đến sụp đổ hệ thống hoặc phá sản hàng loạt) không chỉ đơn thuần là việc một doanh nghiệp ngừng hoạt động, mà là kết quả của một chuỗi các yếu tố tác động tiêu cực, lan tỏa từ cấp độ doanh nghiệp đến toàn nền kinh tế. Nỗi sợ hãi (Ketakutan) bởi mất mát những gì mình đang có ác cảm mất mát (loss aversion) bắt nguồn từ bản năng tự bảo vệ quá mức, điều mà trong đạo Phật được xem là biểu hiện của cái tôi bị đe doạ.

Si mê: Ảo tưởng và sự thiếu hiểu biết về rủi ro

Si mê (Delusi) là nguyên nhân căn bản nhất, ngăn cản con người nhìn nhận thực tại một cách rõ ràng. Trên thị trường vốn, sự Si mê (Delusi) thể hiện ở sự thiếu hiểu biết về rủi ro hệ thống, mù quáng chạy theo xu hướng (tâm lý bầy đàn hay tâm lý đám đông (herd mentality), và bị vướng mắc trong nỗi lo sợ bỏ mất cơ hội (FOMO).

Cuộc khủng hoảng minh bạch do Công ty tài chính hàng đầu của Mỹ (MSCI) nêu bật cho thấy một rối loạn phân ly tập thể, trong đó các bên tham gia thị trường nội địa có thể cảm thấy rằng các hoạt động sở hữu thiếu minh bạch sẽ tiếp tục được cộng đồng quốc tế chấp nhận. Việc thiếu hiểu biết về tầm quan trọng của "*quản trị doanh nghiệp hoàn hảo*" (good corporate governance) là một hình thức "*niềm tin mù quáng*" (Delusi), cuối cùng sẽ gây tác động đến toàn bộ hệ sinh thái thị trường vốn của Indonesia.

8. Đạo đức kinh doanh và quản trị: Tầm quan trọng của Giới luật/Đức hạnh (Sila) trong tính minh bạch của thị trường

Quyết định đóng băng chỉ số chứng khoán Indonesia của MSCI do lo ngại về tính minh bạch là một sự lên án gay gắt đối với nền kinh tế Indonesia và phù hợp với các nguyên tắc Giới luật/Đức hạnh (Sila) trong đạo Phật. Để đạt được một hệ thống kinh tế phát triển bền vững và mang lại sự thinh vượng thực sự, nó phải dựa trên sự xây dựng trên nền tảng của sự trung thực và liêm chính.

Sự trung thực trong lời nói và hành động là nền tảng của minh bạch

Những Giới luật/Đức hạnh (Sila) này bao gồm "*nói lời trung thực*" (Musavada Veramani). Trong giới kinh doanh, là các báo cáo tài chính và dữ liệu về quyền sở hữu cổ phần phải chính xác, trung thực và không gây hiểu nhầm. Những lo ngại của MSCI về "*hành vi giao dịch phối hợp*" (perilaku perdagangan terkoordinasi) cho thấy dấu hiệu thao túng thị trường vi phạm nguyên tắc thiện chí trung thực.

Nếu một công ty che giấu cơ cấu sở hữu của mình thông qua các bên liên kết không minh bạch, thì đây là hành vi gian lận tinh vi gây thiệt hại cho các nhà đầu tư công. Đạo Phật nhấn mạnh rằng của cải có được bằng những phương tiện bất chính hoặc bằng cách làm tổn hại người khác sẽ không mang lại hạnh phúc thực sự và sẽ nhanh chóng tan biến theo quy luật nhân quả.

Mưu sinh chân chính (Sammà- Àjìva) trong thị trường vốn

Trong giới Phật tử, việc đầu tư vào thị trường chứng khoán thường gây ra nhiều tranh luận về mặt đạo đức. Một số người coi đây là một hình thức cờ bạc, trong khi những người khác lại xem đó là một phương tiện để tạo dựng sự giàu có bền vững thông qua việc đầu tư khôn ngoan và quản lý tài chính hiệu quả.

Tuy nhiên, quan điểm chung là các khoản đầu tư trở thành mưu sinh chân chính (Penghidupan Bena) nếu chúng được thực hiện một cách chính trực và không liên quan đến các ngành công nghiệp gây hại cho các sinh vật khác "*như mua bán trái phép vũ khí quân dụng, lạm dụng rượu bia hoặc phá hoại môi trường*" (seperti perdagangan senjata, alkohol, atau perusakan lingkungan).

Dùng Chỉ số IHSG năm 2026 làm ví dụ, nhiều nhà đầu tư đang mắc kẹt trong các cổ phiếu có thể không phù hợp với các giá trị đạo đức, đơn giản chỉ vì họ đang theo đuổi lợi nhuận ngắn hạn. Phong trào hướng tới "*Phương pháp chi tiêu có ý thức*" (Mindful Investing), xem xét tác động của môi trường, xã hội và quản trị (ESG) là một nỗ lực nhằm điều chỉnh các hoạt động tài chính phù hợp với các nguyên tắc Phật pháp. Các công ty có quản trị hoàn hảo và minh bạch thực chất đang thực hành các nguyên tắc Giới luật/Đức hạnh (Sila) trong kinh doanh, điều này về lâu dài sẽ tạo ra sự ổn định và tăng cường niềm tin thị trường.

9. Kết luận

Biến khủng hoảng thành Trí tuệ

Đầu năm 2026, Chỉ số IHSG sụt giảm do các vấn đề tính minh bạch của công ty tài chính Hoa Kỳ (MSCI), sự bất ổn của Cơ quan Giám sát Tài chính (OJK) Indonesia và áp lực kinh tế vĩ mô toàn cầu gây ra, là một lời cảnh báo rõ ràng rằng mọi thứ đều chịu ảnh hưởng của các yếu tố môi trường. Cuộc khủng hoảng này cho thấy sự vận hành của quy luật vô thường (Ketidakkekalan) trên phạm vi quốc gia và toàn cầu.

Đối với những người tu học Phật pháp, sự suy thoái thị trường không phải là thảm họa đáng sợ, mà là đối tượng để công phu tu tập thiền định và tu học Phật pháp.

Bằng cách nhận diện nguồn gốc của lòng tham, sự thù hận và si mê trong hoạt động đầu tư, chúng ta có thể bắt đầu chuyển mình thành những nhà đầu tư trí tuệ hơn.

Các chiến lược khả thi bao gồm:

1. Ứng dụng thực tiễn các nguyên tắt Giới luật/Đức hạnh (Sila) trong kinh doanh: Hỗ trợ các công ty minh bạch, và quản trị hoàn hảo.

2. Lập kế hoạch quản lý tài chính cực khôn ngoan: Hãy tuân theo công thức phân bổ tài sản từ Kinh Thiện Sinh (Sigàlovàda Sutta) và đảm bảo có Quỹ dự phòng khẩn cấp (Emergency Fund), khoản tiền mặt được tích lũy riêng, dùng để chi trả cho các sự cố bất ngờ, ngoài dự kiến như thất nghiệp, bệnh tật, hay sửa

chữa lớn.

3. Phát triển Giá trị tinh thần: Thực hành Chính niệm để giảm thiểu phản ứng cảm xúc và trau dồi Buông xả (Upekkhā), một trong bốn phẩm chất được nói đến trong **Tứ Vô Lượng Tâm** đối mặt với biến động giá cả thị trường.

4. Tích hợp lòng quảng đại: Biến đầu tư thành phương tiện để phát triển bản thân mang lại lợi ích xã hội, chứ không chỉ đơn thuần là thỏa mãn cái tôi.

Xét cho cùng, giá trị thực sự của một nhà đầu tư không nằm ở quy mô danh mục đầu tư của họ trong thị trường giá tăng, mà là phẩm chất điềm tĩnh, chính trực và trí tuệ của họ trong thời kỳ suy thoái kinh tế.

Dựa trên Phật pháp, sự sụt giảm của Chỉ số IHSG năm 2026, là một bước ngoặt hướng tới một cuộc sống tỉnh thức, cân bằng và ý nghĩa hơn. Thành công tài chính bền vững chỉ có thể đạt được nếu chúng ta đồng hành cùng chân lý phổ quát, tôn trọng quy luật nhân quả và giữ vững sự thanh tịnh trong tâm trí giữa những bối cảnh kinh tế toàn cầu đang trải qua giai đoạn biến động không ngừng, được mô tả như một trạng thái "*đa khủng hoảng*" (polycrisis).

Nguồn tham khảo:

1. Navigating Growth in an Era of Global Realignment – PT BRI Manajemen Investasi

2. Nyungsep! 5 Fakta Penyebab IHSG Anjlok di Awal 2026 yang Bikin Panik – LBS Urun Dana

3. Alasan IHSG Anjlok 8%, Dampak Trading Halt hingga Janji BEI ke MSCI – CNBC Indonesia

4. 7 Penyebab IHSG Anjlok 6,8%, MSCI Jadi Biang Kerok? – LBS Urun Dana

5. Pengumuman MSCI Jadi Sebab IHSG Turun 6% Lebih – Bloomberg Technoz

6. Purbaya Beberkan Biang Kerok Penyebab IHSG Anjlok hingga 5% – CNBC Indonesia

7. Impermanence (Buddhism) – Wikipedia

8. Impermanence (Anicca) as the Three Marks of Existence – Study Mind

9. IHSG Opens Weaker as Market Remains Cautious – Tempo

10. Why Buddhism Teaches Impermanence, Not a Soul – HD Asian Art

11. How Does Buddhism Work with Loss Aversion in the Stock Market? – Reddit

12. Investing in a Sustainable Future: Buddhist Attitudes towards Material Wealth

13. The Root Causes of Action (Kamma)

14. The Three Basic Facts of Existence: Impermanence (Anicca) – Access to Insight

15. 6 Buddhist Reminders When You Feel Lost in Life – YouTube

16. Understanding the Three Roots of Evil (Lobha, Dosa, Moha) – YouTube

17. Menjadi Mindful Investor: Berinvestasi dengan Sehat Mental – DAYA.ID

18. Mindfulness dalam Trading – GoTrade

19. Mindful Living: Gaya Hidup untuk Keputusan Finansial – INDODAX

20. Buddhist Ethics & Economics – Vesak Symposium tôn

Việt dịch: **Thích Vân Phong**
Nguồn: **https://yba.or.id**